

Repere medicale de-a lungul istoriei – 2018 (IV)

Farm. pr. Maria-Gabriela Suliman, Ist. Antoaneta Lucasciuc

Societatea Română de Istoria Farmaciei (SRIF)

Societatea Română de Istoria Medicinii (SRIM)

DR. IOAN MOLNAR-PIUARIU, TRADUCĂTOR MEDICAL

1803, Cluj (215 ani) - **Ioan Molnar-Piuariu** a tradus în limba română lucrarea medicilor Andrei Szöcs și Ioan Eckstein, colegi de la Școala medico-chirurgicală clujeană, cu titlul: „*Învățătura adevărată pre scurt a vindeca sfranțul după experiență și ispitirile cele mai nouă*” [1].

CEL DE-AL PATRULEA SPITAL DIN BUCUREȘTI ȘI AL DOILEA REGULAMENT SPITALICESC DIN ȚARA ROMÂNEASCĂ

1838, oct. 14, București (180 ani) – Este întemeiat Spitalul *Brâncovenesc* de către băneasa **Safta Elisabeta Brâncoveanu** (1776, Balș -1857, Mănăstirea Văratec).

Ea va întocmi un Regulament pentru îndrumarea și funcționarea serviciilor (al doilea de acest fel) după cel conceput de dr. Const. Caracaș (1773-1828) pentru Spitalul *Filantropia* (*Iubirea de oameni*), 1813 [2].

PĂRINTELE BIBLIOGRAFIEI ROMÂNE DIN ZLATNA AMPELUM (AURARIA MINOR)

1838 (180 ani) – După o cercetare de aproape 20 de ani, „*fizicus*” **Vasile Popp** (medic cărturar și dr. în filozofie, cu studii la Viena, a practicat medicina la Brașov iar la Iași a fost profesor la Seminarul teologic „*Veniamin Costache*”, din 1829 s-a stabilit la Zlatna, unde a decedat la 6 martie 1842) a publicat „*Dizertația despre tipografiile românești în Transilvania și în vecinatele țări de la începutul lor până în zilele noastre*”, fiind considerată „*baza bibliografiei române*”. Tot o lucrare fundamentală, una din primele scrieri de medicină în limba română, a apărut la Brașov „*Despre apele minerale de la Arpătac*” (1821); sub aceeași semnătură, a apărut lucrarea „*Conscripție a sufletelor din Domeniul Toponfalvei (Câmpeni) și alte 18 localități*” (1835). Și cu aceasta dr. V. Popp a înscris cu prioritate o adevărată statistică sau „*cea dintâi cercetare sanitară întreprinsă asupra populației din Munții Apuseni*” [3].

PRIMELE MANUALE DE ANATOMIE ÎN LIMBA ROMÂNĂ ALE DR. N. KRETZULESCU

1843, București - 175 ani de la apariția „*Manualului de anatomie descriptivă*”, Tipografia lui Eliade, 543 p. (BAR 168577), „*primul manual de*

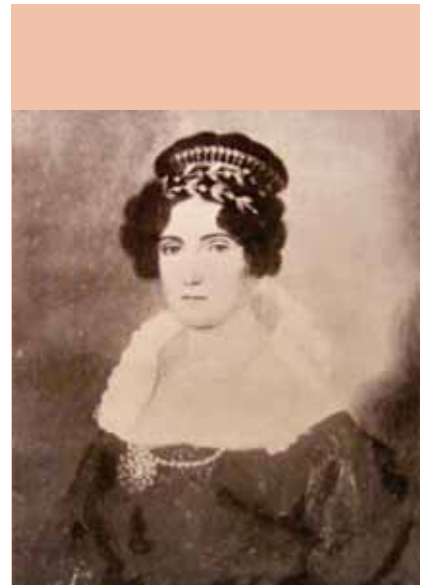

FIGURA 1. Băneasa Safta Brâncoveanu (1776-1857)

FIGURA 2. Spitalul Brâncovenesc

FIGURA 3. Dr. N. Kretzulescu (1812-1900)

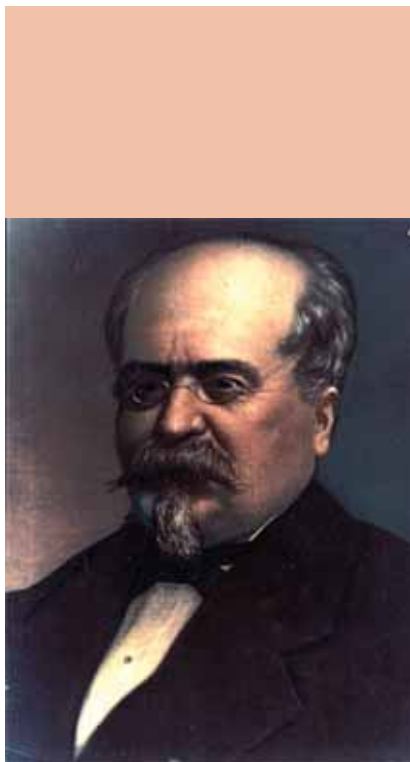

FIGURA 4. Mihail Kogălniceanu (1817-1891)

anatomie în limba română” în care se pun bazele terminologiei anatomiei românești.

1878, București (140 ani) – S-a publicat „*Anatomia descriptivă*” vol. I, 518 p. (BAR 239834), urmat de alte două volume (II, 1884 și III, 1887): „*ediții mult amplificate și completate*” [2; 4].

MIHAIL KOGĂLNICEANU (1817-1891) ANIMATOR CULTURAL ȘI EDUCATOR SANITAR

1843, dec. 15, Iași (175 ani) – Mihail Kogălniceanu se adresează Înalțului sfat administrativ al Principatului, ca îndatorirea redactorului „*Foi Sătești a Principatului Moldovei*” (apărută în aprilie 1840) să fie sprijinit de „*Comitetul sănătății ca acesta să împărtășească regulat redacției articole pentru igienă publică și epidemii de vite*” [5].

O TEZĂ CARE POATE FI CONSULTATĂ ȘI ASTĂZI LA BIBLIOTECA ACADEMIEI ROMÂNE (B.A.R.)

1853, Paris (165 ani) – Dr. Carol Davila (1828-1884), viitor inspector general al serviciului sanitar militar și civil din România, și-a susținut teza la Facultatea de medicină cu titlul „*De la prophylaxie de la syphilis*” (58 p.) „*în care se recomandă controlul soldaților săptămânal*”. În același an (13 apr.) vine la București, unde va fi angajat ca medic șef la Spitalul Oștirii de la Mihai Vodă [2; 6].

PRIMA TRANSFUZIE DIN ȚARA ROMÂNEASCĂ: O ÎNCERCARE NEREUȘITĂ

1853, dec. 12, Spitalul ostășesc Mihai Vodă, București (165 ani) – A fost întocmit un proces-verbal al Comisiei care a asistat la autopsia tânărului soldat lancu Avraz „*victimă a încercării nereușite de a salva viața unui alt soldat, Dragomir Radu care avusese o hemoragie masivă*”. Dr. Carol Davila a recurs „*prin procedeele d-lui Nelaton*” (chirurg francez, 1807-1873) la extragerea a „*trei uncii de sânge (care au fost luate de la soldatul lancu Avraz) corespunzător cu 91 cm³ și cu 60-100 gr.*” Atât „*receptorul*” D.R. cât și „*donatorul*” au decedat; primul prin incompatibilitate de grupă sanguină iar al doilea prin complicație: „*o septicemie consecutivă infecției și flebită*”. Dr. Carol Davila s-a apărut cu enunțul celebrului clinician italian de origine armeană, Giorgio Baglivi (1668-1707): „*In extremis morbis, extrema remedia*” (La boli extraordinare, terapii extraordinare) [7].

BOALA DR. CAROL DAVILA (1828-1884)

1853, dec., București (165 ani) – Din această lună și următoarele din iarna anului 1854, dr. Carol Davila care abia sosise în Țara Românească (martie 1853) și după ce trecuse prin cele mai sus arătate, se îmbolnăvește grav și este în pericol să-și piardă viața: avea numai 26 de ani! În timpul convalescenței scrie doamnei d'Agoult, protectoarea sa din Paris: „*Tocmai am scăpat dintr-o lungă și dureroasă boală, care, în câteva rânduri și în felurite chipuri, mi-a pus viața în pericol. A fost vorba de un reumatism articular acut, al tuturor încheieturilor corpului*” (...) „*Mi-am revenit anevoie (...). Cincizeci și trei de zile am rămas nemișcat, culcat pe spate: tot corpul mi-era o rană și slăbisem îngrozitor*”. O altă complicație: „*un abces întins*

FIGURA 5. Dr. Carol Davila (1828-1884)

s-a format la articulația cotului”, care-l amenința cu pierderea brațului; peste câteva zile abcesul s-a spart de la sine dar „brațul i-a rămas anchilozat!” Prin repetate exerciții pe care le-a făcut cu un aparat construit de el, „timp de alte două luni a executat exerciții de flexiune a brațului drept”. Brațul a devenit „aproape inutilizabil” (...) dar Davila a luat obiceiul de a ține brațul drept cu mâna la spate și de a „se folosi mereu de mâna stângă”. Această infirmitate este redată și în impunătoarea statuie a Dr. Carol Davila, din fața clădirii Facultății de Medicină din București (opera sculptorului Carol Storck, inaugurată festiv la 12 oct. 1903) [2; 7].

ABSOLVENȚII ȘCOLII DE MEDICINĂ ȘI FARMACIE (DIRECTOR CAROL DAVILA) OBȚIN TITLUL DE DOCTOR ÎN ȘCOLILE ITALIENE

1858, sept., Torino (160 ani) – Regele Victor Emmanuel al II-lea a semnat un decret prin care tinerii absolvenți ai Școlii de medicină din București pot să obțină (prin studiu și examene) diploma de doctor la Universitățile italiene (*Buletin oficial*, Nr. 75, p. 297).

1863, Torino (155 ani) – Dr. **Frumușanu Ion** (1838-1875) susține teza „*La celula primitiva considerata come espressione prima della vita e come punto di paranteza della malattie*”. El face parte „dintre primii care au obținut titlul de doctor în străinătate” [7].

PRECURSORII – MEDICI ROMÂNI CARE AU DESCHIS DRUM DIABETOLOGIEI MODERNE

1853, Săvinești, jud. Neamț (165 ani) – S-a născut biologul și fiziologul **N. Vitzu** (†1902), „format în Școala lui Claude Bernard (1813-1878)”, unde a fost remarcat ca terapeut de seamă și astfel „unul dintre <diabeticii celebri> ai timpului, îl invită la Universitatea din Rio de Janeiro”. Despre cine era vorba? Nu altul decât împăratul Braziliei, Don Pedro (1855-1891) ! Dar N. Vitzu a refuzat politicos „o ofertă financiară tentantă” și s-a întors în țară... P.S. În Calendarul anului 2019 vom prezenta lucrările sale, care susțin cele două forme de diabet (Tip 1 și Tip 2) dar și termenul „diabet pancreatic”, aflat în titlul primei sale cărți, publicată în 1894.

1883, Paris (135 ani) – Dr. **Jean Baptist Buicliu** (1847-1919) a publicat lucrarea „*Notes sur quelques points de la symptomatologie du diabète*” (35 pag.). Gh. Crăniceanu spune: „N-are observațiuni, ci se referă la autori (la care? n.n.) dar e o lucrare bunicică” [8].

1903, Paris (115 ani) – **E. Lancereaux** (1829-1910) în colaborare cu **N. Paulescu** începe publicarea seriei celor patru volume „*Traité de médecine*” (ultimul este tipărit la Sibiu în 1930) [2; 9].

PRIMUL SPITAL DE COPII... DAR NU „GRIGORE ALEXANDRESCU”

1858, oct. 10, București (160 ani) – A fost deschis primul Spital de copii la inițiativa și în casele dr. **Iuliu Barasch** (1815-1863). În memoriul său donatorul descria clădirea spitalului ca: „mare nouă și foarte comodă” din strada Bradului, și, totodată menționa „pe cei mai de seamă medici” care vor da consultații gratuite: N. Kretzulescu, N. Gusi, I. N. Mayer, C. Davila și chirurgii E. Patzelt și N. Turnescu [10].

FIGURA 6. Dr. Ion Frumușanu (1838-1875)

FIGURA 7. Dr. Ioan Vercescu (1840-1917)

FIGURA 8. Prof. Dr. Mina Minovici (1857-1933)

NOI TERAPII CHIRURGICALE, PRIORITĂȚI ALE MEDICINEI ROMÂNEȘTI

1868, Craiova (150 ani) – Chirurgul militar **Ioan Vercescu** (1840-1917) a propus și executat „o metodă de tratament chirurgical al hemoroizilor” cu mult timp înaintea celei descrise de chirurgul englez Walter Whithead (1840-1913) în anul 1882; prof. dr. Iancu Jianu a pus problema acestei priorități prin comunicarea intitulată „Cura medicală a hemoroizilor prin procedeul Vercescu – Whitehed”, contribuție recunoscută astăzi în istoria medicinei românești și internaționale [11].

DIN BIBLIOGRAFIA PROF. DR. MINA MINOVICI

1888, Paris (130 ani) – Apare teza de doctorat în medicină de la Facultatea din Paris a dr. **Mina St. Minovici** (licențiat în farmacie la București) cu titlul „Etude médico-legal sur la mort subite à la suite de coups sur l’abdomen et le larynx”, Librairie Ollier Henry, 125 pag. [2].

1893, București (125 ani) – La Imprimeria Statului a apărut „Discursul ținut cu ocazia deschiderii Morgei” din București, în ziua de 20 decembrie 1892, de dr. M. Minovici, medic legist și director al Morgei (20 pag.).

NOI TERAPII CHIRURGICALE, PRIORITĂȚI ÎN MEDICINA ROMÂNEASCĂ

1888, Paris (130 ani) – **Dr. Leonte Anastasievici** (1851-1914) la Congresul francez de chirurgie a prezentat comunicarea „Nouveau procédé de cure radicale des hernies” (Un nou procedeu de tratament radical al herniilor). Despre tânărul medic Leonte Anastasievici (26 ani) se știe că în timpul Războiului de Independență (româno-ruso-turc 1877-1878) a condus Ambulanța Crucii Roșii (secția I) instalată la Grivița, în apropierea câmpului de bătaie, unde a dat dovada unui eroism și sacrificiu de sine în apărarea vieții răniților și bolnavilor din această conflagrație [2].

SOCIETATEA MEDICILOR SCRITORI ȘI PUBLICIȘTI DIN ROMÂNIA (SMSPR)-CALENDARUL SIMPOZIOANELOR

1993, nov. 27-28, București (25 ani) – A avut loc la Facultatea de Medicină, cea de a II-a Conferință națională a SMSPR și a Simpozionului „Ion Biberi” (1904, iulie 21, Turnu Severin-1990, sept. 27, București), însoțit de medalia medicului aniversat, placa memorială „Ion Biberi”, care se află în holul de onoare al Facultății de Medicină și lansarea primului almanah „Clipa cea repede” [12].

UN REPREZENTANT DE SEAMĂ AL GERONTOPSIHIATRIEI ROMÂNEȘTI

2003, Londra (15 ani) – Dr. Constantin Bogdan, membru al Societății Române de Gerontopsihiatrie din anul 2000, al Asociației Internaționale de Psihiatriegeriatrică (IPA) și editor pentru România al Buletinului IPA din 1997, a participat împreună cu un număr de membri ai organizației nonguvernamentale Agora (cu servicii la domiciliu pentru bolnavii cu Alzheimer) la un stagiu de documentare asupra metodei *Reminiscente* de stimulare a memoriei acestor pacienți [13].

O COLECȚIE DE LARG INTERES MEDICO-ISTORIC

2008, București (15 ani) – La Târgul de carte Bookfest a fost lansat al 13-lea volum al „Caietelor Vieții medicale”, intitulat „Medicina românească – înnoiri europene”. Toată colecția, începută din anul 1995, a adunat selectiv textele publicate în ziarul „Viața medicală” (director dr. Mihail Mihailide). Sumarul fiecărui volum respectă rubricile ziarului și reproduce istoria reformelor sanitare din țara noastră, evoluția cercetărilor științifice, prezentări de caz, dialoguri și interviuri cu elitele medicale de peste hotare, dicționar medico-istoric (personalități), manifestări de artă și cultură etc. [14].

DIN ACTIVITATEA SRIM

2018, oct. 22, ora 13, Sala de Conferințe a Asociației Medicale Române, Str. Ionel Perlea nr. 10, București – A avut loc Simpozionul aniversar *Profesorul dr. Nicolae Minovici (1868-1941) - 150 de ani de la naștere* - .

RENAȘTEREA UNUI MUZEU

2018, oct. 23, București – Cu un fast deosebit, prin „energia și dedicarea echipei Muzeului Municipiului București” a avut loc vernisajul expoziției permanente „Restitutio II – Vila dr. N. Minovici – Muzeul de artă populară restaurat complet” și a fost deschisă o expoziție tematică „Cercetarea antropologică cu instrumentele artei”, în parteneriat cu Institutul de Antropologie „Francisc Rainer”. În aceeași seară a fost lansată cartea „Minovici – 100 de ani de pionierat 1850-1950”, autori Adrian Majuru, Octavian Buda, Rasty-Peztalis Emilia, Editura Muzeului Municipiului București, 2017, precum și un album filatelic cu o medalie intitulat „Nicolae Minovici, pionier al medicinei sociale” [15].

LANSAREA UNEI CĂRȚI

2018, nov. 3, București – În cadrul adunării generale a Asociației Medicilor Pensionari a avut loc și lansarea cărții „Ani de viață pentru viață”, autor dr. Felix Marian, care cuprinde 130 de biografii ale unor medici și farmaciști, legate de județul Maramureș, din prima jumătate a sec. al XIX-lea până în prezent, fiind un elogiu pentru cei care duc mai departe tradiția înaintașilor.

ZIUA NAȚIONALĂ FĂRĂ TUTUN ÎN ROMÂNIA – A TREIA JOI DIN LUNA NOIEMBRIE

2018, nov. 15, București – A fost marcată la Conferința Națională de Farmacie prin prezentarea lucrării „Studentul la Medicină – ce știe și ce nu știe despre tutun”, autori Prof. Dr. F. Mihălțan, Asist. Univ. Dr. Corina Borcea, Asist. Univ. Dr. V. Cosei.

ZIUA BUCOVINEI

2018, nov. 28, București – Celebrarea Marii Uniri de la 1918 a avut loc la Facultatea de Medicină Veterinară, cu un program religios, cultural-artistic, istoric și muzical, s-a prezentat și lucrarea „Medici participanți la unirea Bucovinei cu România (28 nov. 1918)”, autori ist. Antoaneta Lucasciuc, farm. primar Maria-Gabriela Suliman.

FIGURA 9. Album filatelic intitulat „Nicolae Minovici, pionier al medicinei sociale”, 150 ani de la naștere, 2018

FIGURA 10. Dr. Felix Marian (n. 1935)

COMEMORĂRI

†**1588, Alba Iulia** (ciumă) - 430 ani de la moartea dr. **Paul Kyr** (n. 1506), a cărui activitate medicală și didactică s-a întins pe 25 de ani. A publicat *“Sanitatis studium”* (Deprinderea sănătății), lucrare de educație igienico-sanitară, una dintre cele mai vechi tipărituri medicale cunoscute în țara noastră (1551, Brașov). Dr. P. Kyr trata suferințele voievozilor Munteniei și Moldovei, fiind chemat *“în grabă cu leacuri potrivite”* la 9 iulie 1576 pentru Domnitorul Alexandru al II-lea Mircea (fiul Ciobanului și al aprigei Doamna Chiajna) [16].

†**1843, dec. 29, Sighișoara** – 175 ani de la decesul lui **Baumgarten Johann Christian Gottlieb** (n. 7 apr. 1765, Luckau, Germania), medic și botanist din Transilvania, fizicusul din Făgăraș (originar din Germania) care cercetează, la solicitarea lui Peter Sigerius, flora medicinală a Transilvaniei; opera sa în patru volume *„Enumeratio stirpium magno Transsilvaniae principatui...”* (Viena, 1816) a inspirat activitatea naturaliștilor moldoveni, culegerea de plante și prima lucrare sistematică cunoscută sub denumirea de *Herbarul Czihak*, Iași, **1833** [17].

†**1923, dec. 16, Cernăuți** – 95 ani de la moartea medicului poet și prozator bucovinean **Nicu Dracea (Dracinschi)** (n. 1879, nov. 16, Cernăuți) A absolvit Facultatea de Medicină din Viena (**1903**); doctorat la Viena; medic primar la Cernăuți, Câmpulung Moldovenesc, Rădăuți, Iacobenii și Vatra Dornei; inspector general sanitar pentru Bucovina (1922-**1923**), considerat de E. Lovinescu ca fiind *„cel mai reprezentativ din generația poezilor semănătoriști din Bucovina”*. Înhumat în cimitirul orașului Suceava (24 dec.) *„istovit de lupta cu epidemiile de tifos exantematic și scarlatină din timpul războiului și de după”* [18].

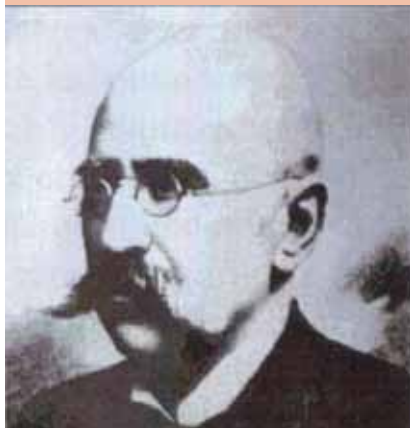

FIGURA 11. Prof. Dr. Vasile Bejan (1852-1923)

FIGURA 12. Prof. Dr. Gabriel Socor (1849-1928)

DECANI AI UNIVERSITĂȚII DE MEDICINĂ ȘI FARMACIE DIN IAȘI

†**1923** – 95 ani de la moartea prof. dr. **Vasile Bejan** (1852), decan la Iași (1903-1906), *„excelent practician, dar și organizator, publicând articole de profil și susținând publicațiile științifice ieșene”* [19].

†**1928** – 90 ani de la moartea prof. dr. **Gabriel Socor** (n. 1849), decanul Facultății de Medicină a Universității Mihăilene (**1908-1912**), *“a impus Fiziologia ca disciplină de bază în învățământul medical; a investigat oboseala intelectuală și forța musculară, psihofiziologia, influența muzicii asupra comportamentelor fiziologice, neurofiziologia, ca și fiziologia oculară, fiind un pionier în aceste domenii în România; președinte al Societății de Medici și Naturaliști din Iași”* [20].

DONATORI UMANIȘTI – O DONAȚIE... CU MINTE!

†**1943** – 75 ani de la moartea lui **Beers, Clifford Whittingham**, care, deși bolnav mintal, a donat o sumă necesară pentru întemeierea Centrului American pentru igiena mintală (1876), semnând chiar și o lucrare *“O minte care s-a regăsit”* (**1908**) [21].

†**1948** - 70 ani de la moartea dr. **Constantin Poenaru-Căplescu** (n. 1875), după ce a adus stovaina în țară (iulie 1904), efectuează prima operație prin rachistovainizare lombară în Clinica a II-a Chirurgicală din București și publică lucrările: *“Stovaina în chirurgie”* (1904); *“Stovaina ca analgezic local și intrarachidian”* și *“Rezultatele Rachistovainizării”* (1905) și *“Rezultatul rachistovainizării în 405 cazuri”* (1907); a fost incinerat [22].

†1963 – 55 ani de la moartea prof. dr. **Gh. Tudoranu** (1892), decan la Iași (1942-1944), „om de laborator, dar și clinician, a susținut totodată balneoterapia, analizând apele minerale și nămplurile terapeutice, consacându-se, însă, ca hematolog creator de școală; președinte al Societății de Medici și Naturaliști din Iași” [23].

†1978, oct. 2, **Drobeta-Turnu Severin** – 40 ani de la moartea lt. col. (r) dr. **Ștefan Odobleja** (n. 13 oct. 1902, sat Valea Hoțului/astăzi îi poartă numele, Mehedinți), creatorul psihologiei consonantiste și părintele ciberneticii generalizate

Studii liceale la Drobeta-Turnu Severin, bursier al Institutului medico-militar din București (1922), devenind medic militar și-a exercitat funcțiile profesionale în diferite garnizoane din Brăila, Drobeta-Turnu Severin, Lugoj, Dorohoi, Turda, Tîrgoviște, Cernavodă, București și Dej; a luat parte la cel de-al doilea război mondial ca medic de regiment și șef de ambulanță; a solicitat trecerea în rezervă (1946) și a rămas medic la Drobeta-Turnu Severin. Pe lângă domeniul strict al medicinei, el a avut preocupări în metodologia cunoașterii științifice și logică, în psihologie și epistemologie; originalitatea și clarviziunea sa au depășit cu mult tiparele și modelele cunoașterii științifice tradiționale, fiind socotit unul din marii gânditori și creatori ai sec. XX, numele lui înscriindu-se cu litere de aur în istoria celei mai noi și revoluționare științe – cibernetica; principalele sale lucrări au fost: „*La Phonoscopie*”, Paris, 1935; „*Psychologie consonantiste*” (1938-1939), fiind prima variantă a unei concepții cibernetice generalizate, reușind să realizeze paradigma de bază a gândirii cibernetice; „*Psihologia consonantistă și cibernetica*”, (1978), traducere din franceză.

În 1966 a apărut în limba română lucrarea lui Norbert Wiener, „*Cibernetica*”, tradusă după originalul tipărit în 1948. S-a constatat de către oamenii de știință avizați, că ideile și aspectele teoretice ale ciberneticii, aparțin primului autor și, cu adevărat, Odobleja fiind precursorul acestei științe, care în viitorul apropiat, prin colaborarea între medicină și inginerie, a fost posibilă „*crearea inteligenței artificiale, a mașinilor moderne-impusă de cibernetică*”. Ca semn de recunoaștere față de întreaga sa operă, Ștefan Odobleja a fost ales post-mortem, membru al Academiei Române, de abia în 1990 [24; 25; 26; 11].

COMEMORAREA UNUI MEDIC BÂRLĂDEAN CARE VA DĂINUI PRIN FOTOGRAFIE

†1983, dec. 24, **Bârlad** – 35 ani de la moartea dr. **Octavian Botez** (n. 6.07.1911, Bârlad)

Așa cum scrie pe placa de marmură „fost medic primar, șef de secție Spitalul adulți Bârlad” [27].

FIGURA 13. Prof. Dr. Gh. Tudoranu (1892-1963)

FIGURA 14. Dr. Ștefan Odobleja (1902-1978)

FIGURA 15. Octavian Botez (1911-1983)

BIBLIOGRAFIE

1. Popa M., Ioan Molnar-Piuariu, Ed. Dacia, Cluj-Napoca, 1976;
2. Dicționar cronologic de medicină și farmacie, sub îngrijirea dr. G. Brătescu, Ed. științifică și enciclopedică, București, 1975;
3. Netea V., Munții Apuseni muzeu istoric și Pantheon al poporului român, Ed. Sport-turism, București, 1977, p. 90;
4. Nicolae Kretzulescu, Amintiri istorice, ediție îngrijită de dr. Valeriu Mihăilă, Ed. Viața Medicală Românească, București, 2001, p. 118;
5. Povățuitorii sănătății – Crestomația educației sanitare în România, Ed. Medicală, București, 1976, p. 85;
6. Crăiniceanu Gh., Literatura medicală românească. Biografii și bibliografie, 1907, p. 40;
7. Brătescu G., Tinerețea lui Carol Davila, Ed. Albatros, București, 1979, p. 154-155; 207-208;
8. Marta Trancu Rainer, File de jurnal, (Note de Mihai Neagu Basarab), Ed. Eminescu, București, 1982, p. 66; 39;
9. C. Ionescu-Târgoviște (coordonator), Diabetul în România "Analele academice diabetologice", Ed. Brilliant, București, 2001, p. 4;
10. Bercuş C.I., Pagini din trecutul medicinei românești, Editura Medicală, București, 1981, p. 145;
11. Antoaneta Marinescu Lucasciuc, Maria-Gabriela Suliman, Medici originari din județul Mehedinți - Partea II-a, A XXVI-a Reuniune Națională de Istoria Farmaciei Drobeta-Turnu Severin 25-25 mai 2017, Lucrări in extenso, p. 184-188;
12. Mihailide M., Mic dicționar SMSPR, Ed. Viața Medicală Românească, 2001, p. 21-22;
13. Dumitru M., Bogdan C., Hurjui J., Pagini din istoria gerontologiei și geriatriei românești, Ed. Viața Medicală Românească, 2010, p. 273-274;
14. Antoaneta Lucașciuc, Un tezaur de carte istorico-medicală, Vol. de rezumate al celei de a 39-a Reuniune Națională de Istoria Medicinii, Brașov, 12-15 iunie 2008;
15. Ziarul București în 5 minute, an II, nr. 18, oct. 2018, p. 1;
16. Barbu G., Arta vindecării în Bucureștii de odinioară, Ed. Științifică, Buc., 1967, p. 46;
17. https://de.wikipedia.org/wiki/Johann_Baumgarten;
18. Dumitru Covalciuc, Mic dicționar de medici români din Bucovina, p. 48;
19. Dana Baran, Decani și rectori ai Universității de Medicină și Farmacie din Iași (1879-2016), Ed. "Gr. T. Popa", U.M.F. Iași, 2016, p. 40;
20. Idem, p. 42;
21. Priboi R.N., Despre suferința mentală, Ed. Medicală Românească, Buc., 2001, p. 98;
22. <https://biblacad.ro/bnr/brmautori>;
23. Dana Baran, Decani și rectori ai Universității de Medicină și Farmacie din Iași (1879-2016), Ed. "Gr. T. Popa", U.M.F. Iași, 2016, p. 54;
24. Diaconescu M., Oameni și fapte din istoria medicinei militare românești, Ed. Pro Transilvania București, 2005, p. 551-553;
25. Ionescu N. Ș., Dicționarul panoramic al personalităților din România Sec. XX, Ed. Victor Frunză, București, 2006;
26. Col. (r) dr. Nicolae Popescu, Ing. Ștefan Odobleja jr., Ștefan Odobleja, un precursor, Viața Medicală Nr. 11 (1209), 22 Martie 2013;
27. Constantinescu R., "Fațadă și chip la muzeu", Fototeca Medicinii Românești, Viața Medicală (Serie nouă) nr. 45, 9 nov. 2018;